

ความเป็นมาและภาวะของอุตสาหกรรมกระดาษ

ความเป็นมาของอุตสาหกรรมกระดาษของโลก

อุตสาหกรรมกระดาษจากปอไ้เริ่มเกิดขึ้นในประเทศอังกฤษที่เมืองคันดี ใน พ.ศ. 2376 ได้มีการค้นคว้าวิธีการนำปอมาใช้แทนฝ้าย โดยใช้น้ำนั้นผสมลงไปใในเนื้อปอ มวลเหตุที่สำคัญที่ทำให้เกิดการผลักดันให้มีการค้นคว้าหาวัตถุดิบ ี่มาแทนฝ้ายนั้น เนื่องจากเกิด สงครามไครเมียของรัสเซียและสงครามในสหรัฐอเมริกา ทำให้กระดาษที่ทำจากฝ้ายขาดแคลน ปอนที่นำมาใช้ทอเป็นกระดาษเป็นปอกระดาษจากประเทศอินเดีย ความต้องการใช้กระดาษ ปานเพื่อบรรจุสินค้าต่าง ๆ ใ้เพิ่มมากขึ้นตามลำดับ ใน พ.ศ. 2399 โรงงานทอกระดาษ ไ้ขยายตัวมาตั้งในแหล่งวัลคัลบ คือที่อินเดียในเมือง กัลกัตตา ก่อนที่จะมีโรงงานทอกระดาษ ปานที่ใช้เครื่องจักรและมีขนาดการผลิตใหญ่นั้น อุตสาหกรรมปอของอินเดียมีอยู่แล้ว แต่เป็น อุตสาหกรรมในครอบครัวผลิตจำนวนน้อย คนทุนการผลิตยังสูง ต่อมาอุตสาหกรรมทอกระดาษ ปานในประเทศอินเดียไ้เจริญขึ้นรวดเร็ว ใน พ.ศ. 2457 มีโรงงานเพิ่มขึ้นรวม 64 โรงงาน สามารถผลิตผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ได้ประมาณปีละ 1.5 ล้านตัน ซึ่งมากกว่าการผลิตใน ประเทศอังกฤษ

ภายหลังสงครามโลกครั้งที่สอง ประเทศอินเดียได้รับเอกราชจากประเทศอังกฤษ และกอนารแบ่งแยกประเทศ ใน พ.ศ. 2491 ประเทศอินเดียเป็นผู้นำด้านการผลิต ผลิตภัณฑ์ปอของโลก คือเป็นผู้ผลิตปอร้อยละ 95 ของโลก มีกำลังการผลิตเครื่องทอร้อยละ 57 ของโลก สามารถส่งผลิตภัณฑ์ปอออกจำหน่ายร้อยละ 85 ของผลผลิต หรือคิดเป็นร้อยละ 95 ของการนำเข้าของโลก เมื่อประเทศอินเดียไ้ถูกแบ่งแยกออกเป็นสองประเทศ คือ

อินเดียน และปากีสถาน ปรากฏว่าพื้นที่เพาะปลูกปอซึ่งอยู่ในแถวอ่าวเบงกอล และแคว้นอัสมิ
 ซันอยู่กับประเทศปากีสถานตะวันออก มีเนื้อที่เพาะปลูกปอร้อยละ 70 ส่วนโรงงานทอกระ-
 สอบป่านและผลิตภัณฑ์ปอซึ่งในขณะนั้นมีอยู่ 108 โรงงาน รวมทั้งตลาด และเงินทุนส่วนใหญ่อยู่
 ในประเทศอินเดีย ดังนั้นประเทศปากีสถาน จึงมีความจำเป็นอย่างรีบเร่งที่ต้องสร้างอุตสาห-
 กรรมทอกระสอบป่านและผลิตภัณฑ์ปอขึ้น และได้กำหนดไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจระยะ 6 ปี
 (พ.ศ. 2494-2500) ให้รัฐบาลปากีสถานสนับสนุนโรงงานทอกระสอบอย่างเต็มที่ โรงงาน
 แห่งแรกตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2497 พอถึง พ.ศ. 2501 มีโรงงานทอกระสอบป่านเกิน 10 โรงงาน
 และมีเครื่องทอกว่า 7,750 เครื่อง โรงงานทอกระสอบของประเทศปากีสถาน ได้ขยายตัวขึ้น
 ตลอดมาจนถึง พ.ศ. 2512 มีโรงงานทั้งสิ้น 74 โรงงาน เครื่องทอทั้งสิ้น 21,508 เครื่อง
 มีกำลังผลิต 587,000 ตัน ไร่ปอปีละ 615,900 ตัน ใน พ.ศ. 2514 ประเทศปากีสถานได้
 ถูกแบ่งออก โดยทางค่านปากีสถานตะวันออก ซึ่งเป็นแหล่งปลูกปอได้กลายเป็นประเทศบังคลา
 เทศจนถึงปัจจุบัน แหล่งผลิตวัตถุดิบคือปอและโรงงานอุตสาหกรรมทอกระสอบ 70 กว่าโรง
 งานอยู่ในเขตบังคลาเทศ ทำให้ปากีสถานหมดความสำคัญในเรื่องอุตสาหกรรมเกี่ยวกับผลิต
 ภัณฑ์ปอของตลาดโลก โดยบังคลาเทศเข้ามามีบทบาทแทนนับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

รัฐบาลบังคลาเทศได้ยึดโรงงานทอกระสอบ 70 กว่าโรงงานเป็นของรัฐหมดโดย
 ไม่ต้องลงทุนอะไร บังคลาเทศเป็นแหล่งปลูกปอกระเจาที่ใหญ่ที่สุดในโลก มีรายได้หลักจากการ
 ขายปอไปต่างประเทศในอังกฤษและยุโรป มีปอเป็นสินค้าหลักเพียงอย่างเดียวและขายได้ใน
 ราคาที่ตีมีกำไร นำรายได้เงินตราต่างประเทศเข้ามา ถึงกับมีกระทรวงปอ รัฐบาลให้ความ
 สำคัญกับอุตสาหกรรมนี้มาก ในการส่งสินค้าผลิตภัณฑ์ปอไปขายต่างประเทศ จะขายในราคาที่
 ถูกกว่าอินเดียซึ่งเป็นผู้ผลิตรายใหญ่ที่สุดในโลก เพื่อระบายสินค้าออกไป ทำให้กระทบกระเทือน
 อุตสาหกรรมนี้ในอังกฤษและยุโรปมากจึงทำให้อุตสาหกรรมนี้ในอังกฤษและยุโรปค่อย ๆ เลิก
 กิจการไป และคนหันไปใช้ใยเทียมมากขึ้น อินเดียก็ได้รับความกระทบกระเทือนมาก ต้องขาย

.....

1จินดา ยิมเรวัต นายกสมาคมอุตสาหกรรมทอกระสอบไทย- สัมภาษณ์,

ลดราคาลงด้วย แต่ก็ยังแพงกว่าบังคลาเทศ แต่เนื่องจากบังคลาเทศมีน้อยกว่า ตลาดโลก ก็ยังต้องซื้อจากอินเดียอยู่ เมื่ออินเดียราคาถูกลง ประเทศไทยซึ่งเป็นผู้ผลิตรายย่อยเมื่อเทียบกับอินเดียและบังคลาเทศ ก็ต้องขายต่างประเทศในราคาถูกลงตามด้วย ถ้าจะวิเคราะห์เปรียบเทียบตามความเป็นจริงแล้ว อินเดียและบังคลาเทศมีสิ่งเหนือกว่าไทยในด้านการใช้ปอเป็นปอกระเจา ซึ่งเป็นปอที่มีคุณภาพดีกว่าปอแก้วของไทยมาก ไทยได้มีการพยายามทดลองปลูกปอกระเจา แต่ยังไม่เต็มที ปอกระเจาสามารถใช้ผลิตสิ่งพิมพ์ได้หลายอย่างมากกว่าปอแก้ว และผลิตสินค้าที่ไร้ราคาแพง เช่น พรม ผ้าม่าน ผืนผ้าเฮสเสียน เศษใยปอกระเจาจึงจะเอามาผลิตกระสอบ ถ้าเปรียบเทียบเครื่องจักรที่ใช้ในการผลิตของไทยใหม่กว่าดีกว่า คนงานก็สอนงาน เร็วงานได้ง่ายกว่า โดยชาวต่างประเทศ (ชาวยุโรป) ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญในอุตสาหกรรมนี้เคยทำงานเป็นผู้ควบคุมในอินเดีย และมาทำงาน ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมกระสอบของไทยได้กล่าวเปรียบเทียบไว้

สิ่งที่สำคัญก็คือรัฐบาลของบังคลาเทศ ให้ความสำคัญสนใจอุตสาหกรรมนี้มาก มีนโยบายพิเศษด้านการตลาด ทุ่มขายผลิตภัณฑ์ปอ เพื่อทำลายอุตสาหกรรมชนิดเดียวกันในประเทศอื่น และตลาดอินเดียด้วย บางครั้งขายขาดทุนเพื่อให้ได้เงินตราต่างประเทศเข้าประเทศ

สำหรับประเทศอินเดียภายหลังที่ประเทศปากีสถานได้แยกไปแล้วได้หันกลับมาเร่งส่งเสริมการผลิตปอเป็นการใหญ่ โดยจัดตั้งสถานีทดสอบและขยายพันธุ์ แจกจ่ายปุ๋ย เมล็ดพันธุ์ พัฒนาเครื่องหว่านชนิดใหม่ ๆ ที่มีประสิทธิภาพสูง อย่างไรก็ตามประเทศไทยก็ต้องนำปอจากปากีสถานเข้าในบางปีที่ผลิตได้ไม่เพียงพอ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อุตสาหกรรมทดสอบป่านในประเทศไทย

1
 กิจกรรมเกษตรกรรม และการค้าของประเทศไทยต้องใช้กระสอบเป็นจำนวนมาก สำหรับบรรจุข้าวและผลิตภัณฑ์การเกษตรต่าง ๆ เพื่อให้สะดวกในการขนส่งและจำหน่าย แต่เดิมมานั้นเราต้องซื้อกระสอบจากต่างประเทศทั้งสิ้นจนกระทั่ง พ.ศ. 2492 กระทรวงอุตสาหกรรมโดยกรมส่งเสริมอุตสาหกรรมได้ดำเนินการตั้งโรงงานกระสอบขึ้นเรียกว่าโรงงานกระสอบป่าน ทำการผลิตกระสอบไผ่เมื่อเดือน ธันวาคม พ.ศ. 2494 และใน พ.ศ. 2495 ก็ได้มีการจัดตั้งโรงงานทดสอบไทยในองค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก และโรงงานกระสอบอิสาน บริษัทส่งเสริมเศรษฐกิจแห่งชาติ ใน พ.ศ. 2496 แต่ผลผลิตที่ได้ยังไม่พอกับความต้องการภายในประเทศทำให้ต้องสั่งซื้อกระสอบจากต่างประเทศมาใช้อีกมาก ราคากระสอบใน พ.ศ. 2495 เฉลี่ยประมาณใบละ 11 - 15 บาท และในปีต่อ ๆ มาได้ลดต่ำลงเหลือเฉลี่ยใบละ 6.75 - 7 บาท แต่ใน พ.ศ. 2502 ราคากระสอบกลับสูงขึ้นถึงเฉลี่ยใบละ 13.75 บาท ทำให้นักลงทุนทั้งหลายเห็นโอกาสและความจำเป็นของการตั้งโรงงานทดสอบขึ้น ดังนั้นต่อมาจึงได้มีโรงงานเอกชนตั้งขึ้น ในระหว่าง พ.ศ. 2506 - 2511 เป็นจำนวน 5 โรงงาน โรงงานต่าง ๆ ที่ตั้งขึ้นระยะนี้ ทามกลางการประท้วงของเจ้าของโรงงานที่ตั้งขึ้นมาก่อน เพราะปริมาณกระสอบเริ่มเกินความต้องการใช้ภายในประเทศ และต้องผ่านการพิจารณาของหน่วยราชการที่สนใจและเกี่ยวข้องด้วยมากมาย อย่างไรก็ตามกระทรวงอุตสาหกรรมในฐานะเป็นผู้นำอำนาจในการออกหนังสืออนุญาตให้ตั้งโรงงานก็ได้ระงับการอนุญาตให้ตั้งโรงงานกระสอบเพิ่มขึ้น จนกระทั่งหลายปีต่อมาจึงได้มีการอนุญาตให้ตั้งโรงงานกระสอบเพิ่มขึ้นได้ หนึ่งอุตสาหกรรมกระสอบนี้เคยเป็นอุตสาหกรรมที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนจากคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนเพื่อกิจการอุตสาหกรรมควบ โรงงานที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุน คือ บริษัทบางกอกกระสอบ จำกัด (ต่อมาเปลี่ยนเป็นโรงงานกระสอบกระทรวงการคลัง) และบริษัท จุฬอนิคม จำกัด ส่วนโรงงานอื่นตั้งขึ้นโดยได้รับอนุญาตจากกระทรวงอุตสาหกรรม เท่านั้น

1
 จรัส อินทร์ณี "บทความทางวิชาการเกี่ยวกับเศรษฐกิจ" วารสารโรงงาน

การขยายตัวอย่างรวดเร็วของโรงงานทอกระสอบป่าน ทำให้กำลังการผลิตเกินกว่าความต้องการในประเทศ ต้องส่งออกขายต่างประเทศ ตั้งแต่ พ.ศ. 2509 เป็นต้นมา แต่การส่งออกยังไม่ดีนักไปช่วยดี ต้องประสบกับผู้มีสิทธิรายใหญ่ทั้งอินเดียและปากีสถาน ซึ่งใช้ระบบการให้เงินชดเชยการส่งออก ราคาขายต่างประเทศก็ต่ำกว่าราคาในประเทศถึงประมาณเฉลี่ยใบละ 2.50 - 3 บาท ทุกโรงงานจึงประสงค์ที่จะขายในประเทศให้มากที่สุด จึงต้องทุ่มแข่งขันกันขายภายในประเทศด้วยการลดราคาและตัดราคากัน ราคากระสอบภายในประเทศเริ่มลดลงเรื่อยมา จากราคาเฉลี่ยใบละ 8.05 บาท ใน พ.ศ. 2508 เป็นราคาใบละ 5.65 บาท ใน พ.ศ. 2511 ซึ่งเป็นราคาที่ต่ำสุดนับตั้งแต่เริ่มมีกิจการอุตสาหกรรมกระสอบเป็นต้นมา เป็นราคาขายที่ขาดทุนอย่างมาก โรงงานบางแห่งต้องหยุดกิจการและบางแห่งเปลี่ยนเจ้าของกิจการ จนถึงระหว่าง พ.ศ. 2514 ถึง พ.ศ. 2517 ได้มีวิกฤตการณ์ทางการเมืองหลายอย่างในประเทศอินเดีย และปากีสถาน ซึ่งเป็นประเทศผู้ผลิตรายใหญ่ โรงงานที่มีอยู่ของหยุดการผลิตไประยะหนึ่ง จึงเป็นโอกาสดีของอุตสาหกรรมกระสอบของไทยสามารถส่งออกขายต่างประเทศได้ จากปริมาณ 13.57 ล้านใบ ใน พ.ศ. 2513 เพิ่มขึ้นเป็น 23.52 ล้านใบ ใน พ.ศ. 2514 และ 71.42 ล้านใบ ใน พ.ศ. 2517 สถานการณ์อุตสาหกรรมกระสอบป่านเริ่มคลี่คลายในทางดีขึ้น จึงมีผู้ประสงค์จะลงทุนเพิ่มขึ้น และผลักดันให้รัฐบาลเปิดการอนุญาตให้มีการจัดตั้งโรงงานขึ้นใหม่ และขยายกำลังการผลิตจากเดิมต่อไปได้ ได้มีผู้ขออนุญาตตั้งโรงงานทอกระสอบอีกหลายรายจนถึง พ.ศ. 2521 มีจำนวน 14 โรงงาน ดังตารางที่เสนอต่อไปนี้

รายชื่อโรงงานทดสอบ

ลำดับ	ชื่อโรงงาน	พ.ศ. ที่ดำเนินงาน	เจ้าของ	ข้อมูลเพิ่มเติม
1	โรงงานกระสอบป่าน นนทบุรี	2495	กระทรวงอุตสาหกรรม	-
2	บริษัทกระสอบสระบุรี จำกัด	2496	องค์การทหารผ่านศึก ต่อมา ขายกิจการให้เอกชน	ปัจจุบันเปิดโรงงาน
3	บริษัทกระสอบอีสาน จำกัด	2496	กระทรวงการคลัง	-
4	บริษัทพัฒนาอุตสาหกรรม จำกัด ต่อมา เปลี่ยนเป็นบริษัทกระสอบปากช่อง จำกัด	2506	เอกชน	-
5	บริษัทแหลมทองอุตสาหกรรม จำกัด	2507	เอกชน	-
6	บริษัทบางกอกกระสอบ จำกัด ต่อมา เปลี่ยนเป็นโรงงานกระสอบกระทรวง การคลัง	2507	เอกชน ต่อมาถูกยึดเป็น ของรัฐบาล	-
7	บริษัทจุฬอนิศาสตร์ (1961) จำกัด	2508	เอกชน	-
8	บริษัทกระสอบสี่คิ้ว จำกัด	2510	เอกชน	-
9	บริษัทกระสอบขอนแก่น จำกัด ต่อมา เปลี่ยนเป็น หางาขอนแก่นแหลมทอง อุตสาหกรรม	2510	เอกชน	-
10	บริษัทอุตสาหกรรมปอและขน จำกัด	2511	เอกชน	-
11	บริษัทวามนท์ จำกัด ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็น บริษัท ซี.พี.เท็กซ์ไทล์ จำกัด	2518	เอกชน	-
12	บริษัทโรงงานกระสอบสหกรณ์พืช จำกัด	2518	เอกชน	-
13	บริษัทปทุมอุตสาหกรรม จำกัด	2517	เอกชน	เดิมเป็นโรงงาน ปั่นเชือกแล้วขาย มาทดสอบ
14	บริษัทโรงงานผลิตภัณฑ์ขอมแพ จำกัด	2517	เอกชน	" "
หมายเหตุ หมายเลข 1,3 และ 6 เป็นรัฐวิสาหกิจ นอกนั้นเป็นของเอกชน			รวม 3 โรงงาน รวม 11 โรงงาน	

สถานการณ์ของอุตสาหกรรมกระสอบไทยในปัจจุบัน

ปัจจุบันโรงงานอุตสาหกรรมทอกระสอบของไทยมีกำลังการผลิตเกินกว่าความต้องการใช้ภายในประเทศอย่างมาก กล่าวคือมีโรงงานที่ทำการผลิตทั้งหมด 14 โรงงานผลิตถักถอปี 150,000 ตัน และอาจจะขยายกำลังการผลิตออกไปได้ถึง 200,000 ตันต่อปี แต่ปริมาณการใช้ปกติในประเทศมีเพียงประมาณปีละ 85,000 ตัน จึงต้องส่งส่วนเกินออกขายต่างประเทศถึงร้อยละ 40 - 50 ของผลผลิต ประเทศไทยเริ่มมีการส่งออกตั้งแต่ พ.ศ. 2509 ดังตารางที่ 2 ซึ่งจะเห็นได้ว่า ผลผลิตและการส่งออกมีแนวโน้มสูงขึ้นตลอดมา

ในระหว่าง พ.ศ. 2519 - 2521 การขายต่างประเทศมีราคาต่ำกว่าราคาขายภายในประเทศมากถึงประมาณปีละ 2.50 - 3.00 บาท ซึ่งเป็นราคาที่ต่ำกว่าต้นทุนการผลิตกระสอบมาก แต่ละโรงงานจึงต้องการขายภายในประเทศ จากการใช้ได้มีการจัดรวมกลุ่มเพื่อจัดระบบในด้านการผลิตและการจำหน่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกำหนดอัตราส่วนแบ่งขายในประเทศ โดยตั้งบริษัทค้ากระสอบสยาม จำกัด ทำหน้าที่เป็นตลาดกลางจัดจำหน่ายภายในประเทศและให้สมาคมอุตสาหกรรมทอกระสอบไทย มีหน้าที่ควบคุมตรวจตราการปฏิบัติของโรงงานให้เป็นไปตามเงื่อนไขหรือข้อตกลงอย่างถาวรตั้งแต่ พ.ศ. 2515 จนถึงปลาย พ.ศ. 2521 ได้เกิดการขัดแย้งในเรื่องผลประโยชน์ที่ได้รับของแต่ละโรงงานจึงถึงขั้นเลิกการประชุมกลุ่มนั้น การจัดระบบการขายในประเทศโดยการรวมกลุ่มนี้ว่าได้สร้างเสถียรภาพให้แก่อุตสาหกรรมทอกระสอบไทยเป็นอย่างมาก โดยขจัดปัญหาการแข่งขันตัดราคาขายระหว่างโรงงานด้วยกันนับว่าเป็นการแก้ปัญหาได้เป็นอย่างดี ทำให้ราคาขายของตลาดภายในประเทศนั้นคงยิ่งขึ้น แต่อย่างไรก็ตามเนื่องจากต้นทุนการผลิตสูงขึ้น ประกอบกับราคาขายในต่างประเทศได้ลดต่ำลงกว่าราคาขายในประเทศตั้งแต่ พ.ศ. 2518 จึงเป็นเหตุให้โรงงานทอกระสอบต้องประสบกับปัญหาการขาดทุนและมีสินค้าในสต็อกเป็นจำนวนมาก และปัญหาอื่น ๆ อีกมากมาย

ราคาสลากต่างประเทศของผลิตภัณฑ์ปอตกต่ำลงเรื่อยมาตั้งแต่ พ.ศ. 2518 ซึ่งเกิดจากปัญหาสำคัญหลายประการ เช่น ปัญหาการที่ตลาดของผลิตภัณฑ์ไทยสงเคราะห์ ซึ่งได้เข้ามาแย่งตลาดสินค้าปอโดยขายในราคาที่ต่ำกว่า คุณภาพดี น้ำหนักเบาและจะส่งมอบได้รวดเร็ว

สม่ำเสมอว่า เฉพาะอย่างยิ่งได้เข้าแย่งตลาดสินค้าและผ้ารองพรหมซึ่งเป็นสินค้าหลักที่ทำรายได้อื่นๆ แต่กระสอบใยสังเคราะห์ยังมีข้อเสียเปรียบ คือไม่สามารถซอมน้ำสูง ๆ เพราะอาจลื่นตกไถ่กาย และไม่สามารถที่จะแหงตรวจสอบสินค้าได้ติดกับกระสอบป่านที่สามารถแหงตรวจสอบได้ นอกจากนี้วิวัฒนาการในการขนส่ง เช่น การใช้ระบบขนส่งเป็นตู้ และการเก็บพืชผลแบบไฮโดร ทำให้ความต้องการใช้กระสอบลดลงไปเรื่อย ๆ ราคาสินค้าผลิตภัณฑ์ปอจึงมีแนวโน้มตกต่ำลงมาและปัญหาที่สำคัญที่สุดคือการแข่งขันอย่างรุนแรงระหว่างผู้ผลิตรายใหญ่ คือ อินเดียน และบังกลาเทศ ในระยะ พ.ศ. 2519 อินเดียนและบังกลาเทศมีสต็อกสินค้ามาก จึงจำเป็นต้องแข่งขันกันเพื่อระบายสินค้าของตนออกไป โดยวิธีขายตัดราคากัน บังกลาเทศซึ่งเป็นผู้ผลิตรายใหญ่ได้ใช้วิธีการตัดราคาโดยไม่คำนึงถึงต้นทุนเพียงเพื่อให้ประสบความสำเร็จในการขาย เพื่อนำเงินตราเข้าประเทศเท่านั้น ใน พ.ศ. 2520 บังกลาเทศสามารถผลิตสินค้าได้ในอัตราเดือนละ 42,200 ตัน มีสต็อกคงเหลือเฉลี่ยเดือนละ 74,200 ตัน แต่เนื่องจากบังกลาเทศผลิตปอกระเจาได้มากเกินไปเกินความต้องการใช้จึงสามารถหากำไรได้จากการค้าปอมาซดเชยการขาดทุนจากการขายผลิตภัณฑ์ ในฤดูปอปี พ.ศ. 2519/2520 บังกลาเทศผลิตปอกระเจาได้ประมาณ 990,000 ตัน ใช้ภายในประเทศประมาณ 450,000 ตัน ส่งออกไป 180,000 ตัน จึงขายส่งต่างประเทศได้ประมาณ 360,000 ตัน หากราคาเฉลี่ย ก.ก. ละ 8.00 บาท ก็จะเป็นมูลค่าถึง 2,880 ล้านบาท

สำหรับอินเดียนซึ่งถูกบังกลาเทศขายสินค้าตัดราคาอยู่ตลอดเวลาได้พยายามแก้ไขสถานการณ์มาตั้งแต่ พ.ศ. 2519 วิกฤตการณ์ของตลาดในปีนั้น ทำให้โรงงานขนาดใหญ่ของอินเดียนต้องปิดกิจการรวม 10 โรงงาน ในจำนวนที่มีอยู่ 62 โรงงาน ส่วนใหญ่ที่เปิดดำเนินการก็ต้องลดกำลังการผลิตลงเหลือร้อยละ 78 อินเดียนได้พยายามกอบกู้สถานการณ์โดยประกาศยกเลิกการขายออกสำหรับผลิตภัณฑ์ปอพร้อมทั้งได้จ่ายเงินช่วยเหลือส่งออกแก่ผลิตภัณฑ์ในอัตราร้อยละ 10 - 25 ของราคา F.O.B. นอกจากนั้นยังได้ให้โรงงานกู้เงิน โดยใช้สต็อกสินค้าเป็นประกันจากธนาคารเป็นกรณีพิเศษ ในปลาย พ.ศ. 2520 ความต้องการสินค้าประเภทผ้ารองพรหม ผ้าเฮสเซียน ในตลาดโลกได้เพิ่มขึ้น จึงทำให้อุตสาหกรรมกระสอบของอินเดียนได้ผ่อนคลายความตึงเครียดลงไบบาง แต่ใน พ.ศ. 2521 อุตสาหกรรมกระสอบของอินเดียนยัง

ประสมกับปัญหาต้นทุนสูง เพราะการขาดแคลนปอ ทำให้ราคาปอแพง การขาดแคลนกระแสไฟฟ้าที่ใช้ในการผลิตและปัญหาความไม่สงบของแรงงาน จนถึงกับต้องปิดดำเนินการทั้งหมด หรือบางส่วนในบางโรงงาน อย่างไรก็ตาม องค์กรที่คิดค้นเครื่องจักรที่จะประกอบตัวเองไปได้ถึงแม้ว่าจะประสมกับปัญหาการขาดทุนในการดำเนินงานเป็นส่วนใหญก็ตาม

ภาวะตลาดต่างประเทศเหล่านี้ มีผลกระทบต่อประเทศไทยเป็นอย่างสูง เพราะตลาดผลิตภัณฑ์ปอของโลกขึ้นอยู่กับผลผลิตของ 2 ประเทศนี้เป็นหลัก ยามใดที่เกิดปัญหาหรือวิกฤติการณ์ที่ทำให้การผลิตไม่ได้เต็มที่ ราคาตลาดโลกจะสูงขึ้น และเป็นโอกาสของไทยที่จะขายผลิตภัณฑ์ปอได้มากขึ้น แต่ในยามปกติแล้วภาวะราคาตลาดโลกจะตกต่ำ เนื่องจากการแข่งขันตัดราคากัน ตั้งแต่ พ.ศ. 2518 เป็นต้นมา ราคาขายในตลาดต่างประเทศได้ลดลงต่ำกว่าต้นทุนการผลิต และต่ำกว่าราคาขายในประเทศ จึงทำให้โรงงานต่าง ๆ ประสบความเดือดร้อนเป็นอันมาก ญี่ปุ่นซึ่งเป็นตลาดผลิตภัณฑ์ปอของไทยที่เคยขายได้มากในระยะ 2-3 ปีที่ผ่านมา ได้ลดปริมาณการซื้อลง ยังคงซื้อแต่กระสอบขาวมาตรฐานญี่ปุ่น ตลาดประเทศอื่น ๆ ก็ซบเซาลง เพราะการแข่งขันตัดราคากัน ประเทศไทยได้พยายามขามไปบุกเบิกตลาดใหม่ คือตลาดสหรัฐอเมริกา ซึ่งมีความต้องการสินค้าประเภทเชือก (Jute Twine) ความต้องการมีสูงมากถึงปีละ 20,000 ตัน และได้เสนอซื้อในราคาที่สูงกว่าราคากระสอบในปริมาณสูงมากพอสมควร แต่ใน พ.ศ. 2520 ความต้องการลดลงเหลือเพียง 7,000 ตัน เพราะสต็อกในปีก่อนยังคงเหลืออยู่มาก ไต้หวัน ก็มีความต้องการค้าและเชือก ปริมาณมากเช่นกัน ทางกลุ่มประเทศเบเนลักส์ที่เคยเป็นตลาดเส้นค้าที่สำคัญของไทยก็ได้กำหนดปริมาณการนำเข้าสำหรับสินค้าประเภทเชือกค้า โดยประชาคมเศรษฐกิจยุโรปเป็นผู้ตั้งข้อกำหนดขึ้นตั้งแต่ พ.ศ. 2520 เป็นผลให้การส่งออกในประเทศดังกล่าวลดลง

ใน พ.ศ. 2520 ภาวะการจำหน่ายต่างประเทศของไทย นับว่าเป็นปีที่มีการส่งออกตกต่ำมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากต้นทุนการผลิตสูงขึ้น เพราะราคาปอในประเทศสูงขึ้นทำให้ไม่สามารถแข่งขันในตลาดโลกได้ จากตารางที่ 2 จะเห็นว่ามีการส่งออกเพียง 42.04 ล้านใบ เทียบกับปีก่อน ๆ คือ ระหว่าง พ.ศ. 2516 - 2519 ส่งออก 50 - 70 ล้านใบ แต่ในด้านการขายนับว่ากระเตื้องขึ้นกว่า พ.ศ. 2519 ทั้งนี้เพราะในตอนปลายปีตลาดโลก

มีความต้องการเพิ่มขึ้น ตลาดผลิตภัณฑ์ที่สำคัญของไทย ก็ญี่ปุ่น เพราะในระยะหลัง ญี่ปุ่น ได้เลิกโรงงานทอกระสอบภายในประเทศ เนื่องจากปัญหาต้นทุนการผลิตสูงเมื่อเทียบกับต่างประเทศ ปอซึ่งเป็นวัตถุดิบสำคัญต้องสั่งซื้อจากต่างประเทศ แรงงานหายาก เพราะสภาพการทำงานภายในโรงงานทอกระสอบมีฝุ่นละอองมาก สกปรก เมื่อเทียบกับอุตสาหกรรมอื่นของญี่ปุ่น

สำหรับตลาดภายในประเทศนั้นยอดขายขึ้นอยู่กับพืชผลทางการเกษตร ปีใดได้ผลดี เช่นการผลิตน้ำตาลหรือข้าวสูงขึ้น ก็มีการใช้กระสอบมากขึ้น แต่แนวโน้มการใช้ภายในประเทศก็สูงขึ้นเรื่อยมาตั้งแต่ พ.ศ. 2512 ซึ่งใช้ 31.43 ล้านใบ พ.ศ. 2515 ใช้ 45.13 ล้านใบ พ.ศ. 2519 ใช้ 78 ล้านใบ และ 87.60 ล้านใบ ใน พ.ศ. 2520 (ตามตารางที่ 2) สำหรับราคาขายในประเทศ รัฐบาลโดยกระทรวงพาณิชย์ได้เข้ามาควบคุมตั้งแต่เกิดภาวะการขาดแคลนกระสอบ เนื่องจากการส่งออกต่างประเทศได้ราคาดีกว่า เมื่อ พ.ศ. 2517 โดยให้ขายกระสอบขาวในราคาใบละ 9.50 บาท ต่อมาได้มีการปรับปรุงราคาขาย เพื่อให้สอดคล้องกับต้นทุนการผลิตกระสอบที่สูงขึ้น เนื่องจากปอและวัตถุดิบ ๆ ในการผลิตรวมทั้งค่าจ้างแรงงานสูงขึ้น โดยได้มีการปรับราคาจาก 9.50 บาท เป็น 10.50 บาท 11.50 บาท และครั้งสุดท้ายเป็น 12.50 บาท ในตอนกลาง พ.ศ. 2520 ดังตารางที่ 3 แสดงราคาขายกระสอบขาวมาตรฐาน 43" x 19" ณ ตลาดกรุงเทพฯ

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 2

ผลผลิต การนำเข้า การส่งออก ใช้ในประเทศ พ.ศ. 2501 - 2521

(หน่วย : ล้านใบ)

พ.ศ.	ผลผลิต	ปริมาณนำเข้า	ปริมาณส่งออก	ใช้ในประเทศ
2501	4.6	17.68	-	ไม่ชัดเจน
2502	5.1	19.72	-	ไม่ชัดเจน
2503	6.9	21.14	-	ไม่ชัดเจน
2504	8.8	25.26	-	34.01
2505	10.8	30.83	-	41.59
2506	23.1	-	-	22.99
2507	33.5	10.65	-	45.83
2508	40.4	0.64	-	41.10
2509	46.8	-	6.17	39.59
2510	54.6	-	6.47	48.66
2511	55.3	-	19.18	37.84
2512	48.0	-	16.24	31.43
2513	60.3	-	13.57	40.61
2514	73.7	-	34.07	33.50
2515	97.6	-	23.52	45.13
2516	107.0	-	57.93	54.75
2517	144.3	-	71.42	66.75
2518	128.2	-	52.53	58.71
2519	135.9	-	56.53	78.00
2520	149.9	-	42.04	87.60
2521	144.88	-	81.64	70.21

ตารางที่ 3

ราคาขายส่งกระสอบขาวมาตรฐาน 43"×19" ณ ตลาดกรุงเทพฯ พ.ศ. 2504 - 2521

พ.ศ.	ราคาต่อใบเฉลี่ยทั้งปี (บาท)
2504	11.43
2505	9.68
2506	8.64
2507	8.98
2508	8.05
2509	7.78
2510	6.66
2511	5.65
2512	6.25
2513	5.97
2514	8.11
2515	8.50 - 9.50
2516	9.25 - 9.50
2517 - 18	9.50
2519	9.50 - 11.50
2520	11.50 - 12.50
2521	12.50

ที่มา : สหกรณ์อุตสาหกรรมของกระสอบไทย

ถึงแม้ว่าราคาขายกระสอบในประเทศไทยจะได้รับการปรับปรุงก็ตาม แต่เป็นเพียงบรรเทาผลขาดทุนจากการขายต่างประเทศให้น้อยลงไปเท่านั้น ในปัจจุบันซึ่งเป็นวิกฤติที่สำคัญ ยังถืบตัวสูงขึ้นไปอยู่เรื่อย ๆ ตามตารางที่ 4 โดยเฉพาะในระยะตั้งแต่ พ.ศ. 2519 เป็นต้นมา เนื่องจากเนื้อที่การปลูกปอลดน้อยลง โดยชาวไร่นั้นไปปลูกมันสำปะหลังแทน เพราะได้รายได้ดีกว่า และการเพาะปลูกทำได้ง่ายกว่าอีกด้วย อุตสาหกรรมกระสอบไทยประสบผลขาดทุนจนในปลายปี พ.ศ. 2519 และต้นปี พ.ศ. 2520 ได้มีโรงงานของเอกชนบางแห่งหยุดกิจการบ้างแล้ว ได้แก่โรงงานบริษัทญี่ปุ่น ที่สระบุรี และขอนแก่น 2 โรงงาน โรงงานที่ยังดำเนินการขายต่างประเทศอยู่ ทางถือหลักขายขาดทุน ถ้าหากราคายังสูงกว่าต้นทุนโดยตรง และมีส่วนเกินเหลืออยู่บ้าง เพื่อไปลดภาระต้นทุนคงที่ให้ขาดทุนต่ำลงไป การที่กระทรวงพาณิชย์ยินยอมให้ปรับปรุงราคาขายกระสอบภายในประเทศนั้นว่าช่วยบรรเทาการขาดทุนของโรงงานทอกระสอบลงไปไ้บ้าง แต่ก็มีได้ช่วยแก้ไขฐานะการเงินของโรงงานต่าง ๆ ได้มากนัก อุตสาหกรรมทอกระสอบกำลังประสบกับปัญหาหลายด้านซึ่งจะต้องได้รับการช่วยเหลือแก้ไขสถานการณ์จากทั้งทางรัฐบาลและทางคานผู้ผลิต ภาวะการณ์ของตลาดดังกล่าวมาข้างต้นได้มามีผลกระทบถึงการบริหารงานของกลุ่มโรงงานทอกระสอบดังจะได้กล่าวในโอกาสต่อไป

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4

ราคาปอผลเฉลี่ย ณ ตลาดกรุงเทพฯ พ.ศ. 2509 - 2521

(หน่วย : บาทตอกลีogram)

พ.ศ.	เกรด เอ.	เกรด บี.	เกรด ซี.
2509	4.13	3.87	3.15
2510	2.91	2.43	1.86
2511	2.54	2.03	1.53
2512	3.04	2.77	2.23
2513	2.97	2.71	2.27
2514	3.61	3.26	2.66
2515	4.86	4.60	3.98
2516	3.77	3.61	2.91
2517	3.63	3.20	2.28
2518	3.98	3.65	2.76
2519	4.50	4.25	3.59
2520	5.84	5.62	5.14
2521	5.15	4.81	4.31

ที่มา : สมาคมอุตสาหกรรมทอกระสอบไทย

ความสำคัญของอุตสาหกรรมกระสอบ

อุตสาหกรรม เหนือกระสอบนับว่าเป็นอุตสาหกรรมที่สำคัญอย่างหนึ่งของประเทศไทย เพราะทุก ๆ ประเทศต่างก็มีความต้องการกระสอบเพื่อใช้บรรจุสินค้าและผลิตผลทางการเกษตร นอกจากนี้ยังมีผลิตภัณฑ์ เชือกค้ายใช้ในงานอุตสาหกรรมต่าง ๆ และทำสินค้าประเภทตกแต่งประดับประดา ซึ่งเป็นที่ต้องการของประเทศต่าง ๆ ประเทศไทยเราก็มีการผลิตกระสอบมากพอเพียงกับความต้องการของตลาดภายในประเทศและส่งเป็นสินค้าผลิตภัณฑ์ออกไปจำหน่ายยังต่างประเทศด้วย บทบาทของอุตสาหกรรมกระสอบที่มีต่อการพัฒนา เศรษฐกิจของประเทศไทยมีดังนี้

1. อุตสาหกรรมกระสอบเป็นอุตสาหกรรมที่ใช้ผลิตผลทางการเกษตรของประเทศไทยได้แก่ปอ ดังนั้นจึงมีส่วนในการพัฒนาทั้งทางเกษตรและอุตสาหกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นอุตสาหกรรมที่ทำรายได้จำนวนมหาศาลให้แก่ประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือไม่น้อยกว่าปีละ 500 ล้านบาท เป็นการช่วยเหลือชาวไร่ปลูกปอชายไม่น้อยกว่า 100,000 ครอบครัว

เป็นอุตสาหกรรมที่สนับสนุนการเกษตรคือ ช่วยให้มีการผลิตปอได้มากยิ่งขึ้น โดยที่โรงงานทอกระสอบต่าง ๆ มีกำลังการผลิตที่สามารถรับซื้อปอที่ผลิตขึ้นได้ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือถึงประมาณปีละ 200,000 ตัน และในระหว่างกลุ่มโรงงานได้รวมตัวกันกลุ่มโรงงานยังได้หาทางช่วยเหลือสนับสนุนชาวไร่ปอในค้ำต่าง ๆ โดยผ่านทางสมาคมอุตสาหกรรมทอกระสอบไทยเพื่อให้ชาวไร่สามารถผลิตได้ผลิตสูง โดยแนะนำค้ำนักวิชาการที่ถูกต้องแจกเมล็ดพันธุ์ปอคุณภาพดีให้ช่วยประกันราคาปอและช่วยเหลือชาวไร่ปอในค้ำอื่น ๆ อีกมาก

2. อุตสาหกรรมกระสอบเป็นอุตสาหกรรมที่ก่อให้เกิดการใช้แรงงานช่างฝีมือ และแรงงาน กรรมกร ซึ่งเป็นการแก้ปัญหาการว่างงานของแรงงานในชนบทอีกด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งโรงงานทอกระสอบต่าง ๆ ที่ตั้งขึ้นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นั้น ได้ช่วยสร้างงานให้แก่ ประชาชนในแถบนั้นได้มีงานทำ ขอมหมายถึงการนำเอาระบบโรงงานเข้าสู่ประชาชนในภาค นั้น ซึ่งทำให้แรงงานจำนวนมากได้รู้จัก และเข้าใจวินัยในระบบโรงงานเป็นอย่างดี และ แรงงานเหล่านี้ขอมพร้อมที่จะถ่ายทอดผลัดเปลี่ยนไปสู่อุตสาหกรรมการผลิตสาขาอื่น ๆ ได้ง่าย ปัจจุบันมีแรงงานในอุตสาหกรรมกระสอบรวมกันประมาณ 30,000 คน ซึ่งเมื่อรวมครอบครัว แล้วจะเป็นจำนวนไม่ต่ำกว่า 100,000 คน

3. เป็นอุตสาหกรรมที่ช่วยสงวนเงินตราต่างประเทศ และนำเงินตราต่างประเทศเข้า ประเทศ โดยที่ไม่ต้องสั่งซื้อกระสอบจากต่างประเทศมาใช้บรรจุง้าว และพืชผลอย่างอื่น เหมือนแต่ก่อน และยังสามารถจำหน่ายกระสอบ ผลิตภัณฑ์บางอย่างอื่นซึ่งเท่ากับเป็นการขาย ปอ แรงงาน พลังงาน บริการต่าง ๆ ในประเทศ และความชำนาญด้วย ทำให้ประเทศไทย ได้รับมูลค่าส่งออกในฐานะที่เป็นมูลค่าส่วนเกินเพิ่มขึ้น แทนที่จะส่งเป็นปอไปจำหน่ายต่าง ประเทศ ซึ่งถ้าเทียบกับอุตสาหกรรมส่วนใหญ่ของไทยยังต้องซื้อวัตถุดิบจากต่างประเทศเข้า มา ผู้ขายวัตถุดิบจะขึ้นราคาเท่าใดก็ได้ ไม่เหมือนปอซึ่งปลูกเองในประเทศ แม้ว่าในการ ตั้งโรงงานทอกระสอบขึ้นนั้น เราต้องจ่ายเงินตราต่างประเทศเป็นจำนวนมาก เพื่อซื้อเครื่อง จักร เครื่องมือ และความชำนาญในรูปต่าง ๆ เข้ามาในระยะแรกก็ตาม ก็เป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ สำหรับประเทศกำลังพัฒนาที่ต้องลงทุนในสินค้าทุนเป็นจำนวนมาก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

4. เป็นผลดีต่อเศรษฐกิจในท้องถิ่น คือคนงานมีงานทำเพิ่มขึ้นและมีรายได้สำหรับใช้จ่ายบริโภคทำให้การเงินในท้องถิ่นสะพัดขึ้น ตลอดจนการใช้จ่ายค่าน้ำของโรงงานในท้องถิ่นอันเป็นผลเพิ่มพูนรายได้ของบุคคล และเกิดการลงทุนในสาขาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เป็นการพัฒนาท้องถิ่นให้เจริญเติบโตขึ้น

5. ทำให้ราคาปอในประเทศมีเสถียรภาพดีขึ้น เพราะไม่ต้องพึ่งราคาปอจากต่างประเทศ เพราะปริมาณการใช้ปอในประเทศสูงกว่าปริมาณการส่งออก ทำให้ระดับราคาปอในประเทศไม่ตกต่ำไปตามภาวะตลาดโลกในยามที่ภาวะราคาปอในตลาดโลกตกต่ำโรงงานในประเทศทำหน้าที่เก็บกักขุนปอ ในช่วงฤดูที่ปอออกมาก เพื่อไว้ใช้นอกฤดูผลิตปอคงจะเห็นได้จากโรงงานต่าง ๆ มีคลังสต็อกปอเป็นจำนวนมากทุกโรง

6. อุตสาหกรรมกระดาษเป็นอุตสาหกรรมที่สนับสนุนชักจูง ให้เกิดอุตสาหกรรมอื่น คืออุตสาหกรรมวิศวกรรม โดยทำให้มีการผลิตชิ้นส่วนอะไหล่ และการสร้างเครื่องจักรบางชนิดสำหรับใช้ในอุตสาหกรรมกระดาษได้จึงนับว่าเป็นการช่วยฝึกและสร้างฝีมือทางเทคนิคให้แก่โรงงานของประเทศ และลดการเสียเงินตราต่างประเทศเพื่อซื้อชิ้นส่วนอะไหล่ต่าง ๆ ด้วย

อนึ่งกระดาษเป็นสินค้าที่ใช้สำหรับบรรจุพืชผลทางเกษตร จากแหล่งผลิตไปจนถึงผู้ใช้หรือผู้ซื้อ และเป็นสิ่งสำคัญมากสำหรับประเทศกำลังพัฒนา ซึ่งกิจกรรมเศรษฐกิจส่วนมากต้องอาศัยการผลิตพืชผลทางเกษตรอยู่ลักษณะการเช่นนี้จะเป็นต่อไปอีกนานในประเทศไทย และประเทศที่กำลังพัฒนาทั้งหลาย คงจะเห็นได้จากปริมาณการใช้กระดาษในประเทศไทยมีอัตราเพิ่มขึ้นทุกปี แม้ว่าการพัฒนาวิธีการขนส่งตลอดจนเครื่องมือ หรือภาชนะบรรจุหีบห่อต่าง ๆ จะก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็วก็ตาม

ปัญหาของอุตสาหกรรมกระสอบไทยในปัจจุบัน

ปัญหาวัตถุดิบ

วัตถุดิบที่สำคัญในอุตสาหกรรมกระสอบคือปอปัจจุบันผลผลิตปอในประเทศไทยได้ลดค่าลงไปมาก เนื่องจากชาวไร่หันไปปลูกมันสำปะหลังซึ่งได้ราคาดีกว่ากรรมวิธีการปลูกมันสำปะหลังก็สะดวกสบายไม่ยุ่งยากเหมือนปอ ซึ่งอัตราการเสี่ยงต่อความเสียหายสูงกว่ามันสำปะหลัง ตั้งแต่ พ.ศ. 2516 เป็นต้นมา พื้นที่ปลูกปอได้ลดลงทุกขณะ จากพื้นที่ 3.5 ล้านไร่ ผลผลิต 590,000 ตัน ใน พ.ศ. 2516 - 2517 เป็น 1.2 ล้านไร่ ผลผลิต 180,000 ตัน ใน พ.ศ. 2519 - 2520 ดังนั้นในอนาคตอันใกล้นี้อาจขาดแคลนปอ สำหรับใช้เป็นวัตถุดิบได้ ซึ่งการที่ผลผลิตปอลดลงจะมีผลทำให้เกิดปัญหาตามมาหลายประการคือ ทำให้โรงงานทอกระสอบต้องลดกำลังการผลิตลงตามสัดส่วนของปริมาณปอที่ผลิตได้ เพราะถ้าโรงงานทอกระสอบซื้อปอจากต่างประเทศเข้ามาใช้ทดแทน ก็จะต้องซื้อในราคาสูง และต้องเสียภาษีขาเข้าอัตราสูงถึงร้อยละ 30 ทำให้ต้นทุนการผลิตในประเทศสูงขึ้นมาก จนไม่สามารถขายแข่งขันกับต่างประเทศได้และถ้าไม่ซื้อปอจากต่างประเทศเข้ามาใช้ โรงงานทอกระสอบก็ต้องลดการผลิตลง ทำให้เกิดปัญหาคนว่างงานขึ้น เนื่องจากไม่อาจผลิตได้เต็มกำลังการผลิต ต้นทุนการผลิตจะสูงขึ้น ทำให้รายได้เงินตราต่างประเทศ ซึ่งเคยได้รับจากการส่งปอและสินค้าผลิตภัณฑ์ปอไปจำหน่ายต่างประเทศไม่ต่ำกว่าปีละ 500 - 1000 ล้านบาทต้องลดลงไป และยังอาจต้องเสียตลาดต่างประเทศไป โดยลูกค้าประจำอาจหันไปใช้ผลิตภัณฑ์ปอจากประเทศอื่นหรือใช้ใยสังเคราะห์แทน

ปัญหาต้นทุนการผลิต

ในระยะ 1 - 2 ปีที่ผ่านมา อุตสาหกรรมกระสอบต้องประสบปัญหาต้นทุนการผลิตสูง เนื่องจากต้นทุนการผลิตส่วนใหญ่แทบทุกชนิดสูงขึ้นมาก เช่น ค่าปอ ค่าน้ำมันนวดปอ ค่าแรงสูงขึ้นเนื่องจากการปรับค่าจ้างขั้นต่ำตลอดมา ค่าไฟฟ้า ค่าอะไหล่ ค่าขนส่งและอื่น ๆ ซึ่งกำลังสูงขึ้นเรื่อย ๆ ทำให้การดำเนินงานของโรงงานบางแห่งต้องประสบผลขาดทุน เพราะต้องส่งสินค้าไปขายต่างประเทศกว่าร้อยละ 50 ของผลผลิตจากปอที่ผลิตได้ในราคาที่ต่ำกว่าต้นทุนมาก นอกจากนี้ราคาปอ มีแนวโน้มสูงขึ้นอยู่เรื่อย ๆ ทำให้โรงงานทอกระสอบทั้งหลายต่างขาดแคลนเงินทุนหมุนเวียนที่จะใช้ในการดำเนินงาน และใช้ในการซื้อปอมาสำรองไว้ใช้

ราคาปอในตลาดกรุงเทพฯ ใน พ.ศ. 2520 เกร็ดเอ, บี และซี กิโลกรัมละ 5.84, 5.62 และ 5.41 บาท ตามลำดับ ต้นทุนการผลิตกระสอบเป็นต้นทุนค่าปอประมาณ 40 - 50% แต่ราคาขายในประเทศถูกกำหนดไว้เพียงใบละ 11.50 บาท ซึ่งเมื่อนำไปถัวเฉลี่ยกับราคาขายส่งต่างประเทศ ซึ่งต่ำกว่าคือราคาประมาณใบละ 7.85 - 9.35 บาท แล้วราคาจำหน่ายรวมทั้งหมักเกือบจะพอก็คับต้นทุนการผลิตสำหรับโรงงานที่มีประสิทธิภาพสูง แต่ถ้าโรงงานที่มีประสิทธิภาพการผลิตปานกลาง หรือต่ำแล้วก็จะต้องประสบกับการขาดทุนอย่างแน่นอน

โรงงานบางโรงงานที่มีประสิทธิภาพการผลิตต่ำ หรือมีขีดความสามารถในการผลิตต่ำ ทำให้ต้นทุนในการผลิตสูง ก็ไม่อาจที่จะขายในต่างประเทศได้ โรงงานบางแห่งไม่มีความสามารถที่จะผลิตสินค้าออกจำหน่ายต่างประเทศ เนื่องจากเทคนิคการผลิตไม่ดีพอ หรือเครื่องจักร เก่ามากเกินกว่าที่จะผลิตสินค้าที่คุณภาพดีได้ ซึ่งเป็นปัญหาอย่างหนึ่งของการรวมกลุ่มโรงงานด้วย

ปัญหาแรงงาน

การเพิ่มสูงขึ้นของค่าจ้างแรงงานทำให้ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น อุตสาหกรรมกระดาษเป็นอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานสูง ค่าตอบแทนที่ทองจ่ายให้กับคนงานคิดเป็นอัตราร้อยละ 15 - 20 ของต้นทุนการผลิต ต้นทุนค่าแรงจึงเป็นส่วนสำคัญยิ่ง ค่าแรงงานได้เพิ่มสูงขึ้นมาตามลำดับ และทวีสูงขึ้นมาในระยะ 2 - 5 ปี ที่ผ่านมา เมื่อ พ.ศ. 2511 อัตราค่าจ้างขั้นต่ำสุดประมาณวันละ 12 บาท ปัจจุบันนี้ (พ.ศ. 2521) ได้สูงขึ้นเป็นวันละ 35 บาท สำหรับโรงงานในเขตกรุงเทพฯ นนทบุรี และปทุมธานี ทางภาคกลางอัตราค่าจ้างขั้นต่ำวันละ 28 บาท และทางภาคตะวันออกเฉียงเหนืออัตราขั้นต่ำวันละ 25 บาท

ปัญหาค่านแรงงานที่สำคัญอีกได้แก่เรื่องวินัยในการทำงานประสิทธิภาพและความชำนาญของคนงาน เนื่องจากคนงานส่วนใหญ่มาจากอาชีพทางด้านเกษตรกรรม ซึ่งมีลักษณะนิสัยที่ไม่เคยชินกับการทำงานอย่างมีระเบียบวินัยทางภาคอุตสาหกรรม จึงมีผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการทำงานของคนงาน เมื่อถึงฤดูกาลทำนา คนงานจะขาดแคลน เพราะคนงานจะลาออก หรือลางานเพื่อหันไปทำนากันมาก ปัญหาคนงานเข้าออกมีมาก อัตราการหมุนเวียนของคนงานเข้าออกมีอัตราสูง ทำให้ประสิทธิภาพในการผลิตตกต่ำลงไป เพราะโรงงานจำเป็นต้องฝึกคนงานใหม่อยู่เสมอ

ปัญหาที่เกี่ยวกับคนงานอีกประการหนึ่งก็คือ เรื่องที่พักอาศัยแก่คนงาน เนื่องจากอุตสาหกรรมกระดาษต้องใช้แรงงานเป็นจำนวนมาก แรงงานในท้องถิ่นมักไม่ค่อยพอ ต้องหาแรงงานจากแหล่งอื่นโดยเฉพาะโรงงานที่อยู่ในแหล่งแรงงานภาคอีสาน โรงงานต้องลงทุนสร้างที่พักอาศัย ซึ่งเป็นการลงทุนที่สูง และต้องให้บริการสวัสดิการต่าง ๆ ค่านการอยู่อาศัยเพิ่มมากขึ้น

ปัญหาการจำหน่าย

นับว่าเป็นปัญหาที่ใหญ่และสำคัญที่สุดตลอดมา เนื่องจากการขยายตัวของอุตสาหกรรมนี้มีมาก ผลผลิตเกินความต้องการของตลาดในประเทศ ตลาดต่างประเทศก็ไม่แน่นอน ต้องประสบกับการแข่งขันจากผู้ผลิตรายใหญ่ คือ อินเดียและบังคลาเทศ ซึ่งส่วนใหญ่ผลิตสินค้ามีคุณภาพดีกว่าของไทย เพราะใช้ปุ๋ยออร์แกนิกซึ่งมีคุณภาพดีกว่าปุ๋ยเคมี และใช้วิธีการตัดราคากัน โดยไม่คำนึงถึงต้นทุน เพราะรัฐบาลทั้งสองประเทศให้ความสนับสนุนอย่างมาก นอกจากนี้ ความก้าวหน้าทางอุตสาหกรรมเคมียังทำให้สามารถมีการผลิตเส้นใยสังเคราะห์เพื่อทำเป็นกระสอบพลาสติกแทนกระสอบป่าน ปัจจุบันผลิตกันที่จากใยสังเคราะห์มีราคาต่ำกว่าผลิตภัณฑ์ปอ ซึ่งมีการแข่งขันกับกระสอบมากขึ้น ความก้าวหน้าในทางเทคโนโลยีการขนส่ง เช่น การใช้ระบบขนส่งเป็นตู้ เพื่อลดต้นทุนค่าบรรจุหีบห่อ และการเก็บพืชผลแบบไซโล (Silo) ซึ่งจะทำให้ความต้องการใช้กระสอบนับวันจะทยอยลดลงตามลำดับ นับว่าเป็นอุปสรรคต่อความก้าวหน้าทางอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ปอเป็นอย่างมาก

ราคาขายในประเทศระหว่าง พ.ศ. 2519 - 2521 กำหนดไว้สูงกว่าราคาขายส่งต่างประเทศมากถึงใบละ 2.50 - 3.00 บาท ทุกโรงงานจึงปรารถนาที่จะขายในประเทศให้ได้ปริมาณสูงสุด แต่โดยที่โรงงานมีขนาดและประสิทธิภาพในการผลิตแตกต่างกัน บางโรงก็ตั้งมานานแล้วโดยไม่ได้ขยายกำลังการผลิต บางโรงงานก็ขยายกำลังการผลิตไปมาก และบางโรงงานก็ตั้งใหม่ ต้นทุนการผลิตจึงไม่เท่ากัน ปัญหาการกำหนดส่วนแบ่งขายในประเทศจึงตกลงกันได้ยาก อุตสาหกรรมกระสอบมีปัญหาเรื่องการจำหน่ายมากตลอดมานับตั้งแต่ผลิตรวมทั้งประเทศเกินความต้องการใช้ภายในประเทศ ตั้งแต่ พ.ศ. 2508 อันเป็นเหตุให้มีการขายแข่งขันตัดราคากัน จนกระทั่งได้มีการรวมกลุ่มโรงงานกันขึ้น เพื่อจัดระบบในด้านการผลิตและการจำหน่ายโดยเฉพาะอย่างยิ่งการจำหน่ายภายในประเทศ ซึ่งมีความต้องการ

ใช้จำนวนอันจำกัด จำเป็นต้องกำหนดอัตราส่วนแบ่งขายให้เหมาะสมกับกำลังการผลิตของแต่ละโรงงานพร้อมทั้งกำหนดหลักเกณฑ์ว่า ทุกโรงงานมีสิทธิขายกระสอบในประเทศได้ไม่เกินกว่าอัตราส่วนแบ่งที่กำหนดไว้เท่านั้น สำหรับผลผลิตส่วนเกินจะต้องส่งออกไปจำหน่ายยังต่างประเทศ การจัดระบบดังกล่าวนี้มีผลช่วยให้ทุกโรงงานสามารถดำเนินงานราบรื่นติดต่อกันมาเป็นระยะเวลาหลายปีจนกระทั่งถึงเดือนตุลาคม พ.ศ. 2521 ได้เกิดการแตกแยกกันขึ้นการรวมกลุ่มได้สลายลงอันเป็นปัญหาซึ่งจะไต่ยกขึ้นมากล่าวโดยละเอียดในลำดับต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย